La Biblioteca del Centre de Lectura

M. Rosa Molas, Teresa Buxó i Montserrat de Anciola
Bibliotecàries

La reserva de la Biblioteca del Centre de Lectura

Si heu llegit el llibre o heu vist la versió cinematogràfica de la magnífica novel·la d'Umberto Eco *El nom de la Rosa*, recordareu segurament les seves imatges de la biblioteca monacal que, a petita escala, em fan pensar en la nostra Sala de Reserva, atès que la trama enigmàtica i fantasmagòrica de la pel·lícula es desenvolupa entre llibres antics i pergamins que amb la seva presència et porten a viure imatges del passat.

Normalment s'anomena Sala de Reserva l'espai d'una biblioteca on es guarden materials especials, rars, curiosos i de difícil localització que guarden harmonia entre ells, moltes vegades per la seva imatge de caire antic i amb regust de pols i naftalina. Però en cap cas no ha de ser així; hem de descobrir aquests fons i donar-los a conèixer a totes les persones que vulguin endinsar-se en els fonaments de la nostra cultura.

Per a nosaltres, aquell recambró, que en un temps s'anomenà "Sancta Sanctorum", ha estat sempre un pou de sorpreses. Després del bombardeig del 17 de setembre de l'any 1937, part d'aquest fons va quedar descontrolat i a l'aguait de persones que en tenien bon coneixement. D'això n'és bona mostra la desaparició del millor incunable que hi havia a la casa procedent del donatiu de Miquel Ventura, *Expositio Aurea Hymnorum*, imprès pel mestre Rosembach a Tarragona l'any 1498.

La nostra col·lecció de llibres antics s'inicià, segons Pere Anguera, l'octubre de 1870, quan "s'acordà crear una secció especial per als llibres impresos abans del 1600, proposta que desvetllà la generositat dels socis que feren possible d'aplegar-ne en poc temps més de tres-cents volums, alguns d'ells de notable interès". Troballa d'aquesta època és el nostre magnífic exemplar de l'obra *Extragrauatorium curiarum* de Jaume Callís, imprès a Barcelona per Pere Posa l'any 1518, document que rescatà Joaquim M. Bartrina de casa d'un drapaire.

En realitat, quan es consolida la secció de Reserva és en el moment en què Miquel Ventura decideix donar tota la seva biblioteca al Centre de Lectura, l'any 1920. Els documents cedits per aquest il·lustre reusenc, que voregen la quantitat de 7.000 exemplars, inclouen catorze incunables i una bona col·lecció de llibres dels segles XVI, XVII i XVIII. El llibre imprès més antic de la nostra Reserva és un incunable, *Sermonarium de peccatis*, de Michael de Carcano, imprès a Venècia per Franciscum de Hailbrun i Nicolaum de Franckfordia, l'any 1476, obra publicada en dos volums i procedent del fons Ventura.

Per què hem parlat de sorpreses? Encara n'hi pot haver? No ho crec, a hores d'ara en què sembla que ja s'han endreçat tots els indrets de la casa. Suposem que després del bombardeig de l'any 1937, i amb la finalitat de protegir alguns exemplars, les bibliotecàries es van dedicar a amagar darrere dels armaris peces de gran valor tipogràfic que en el moment de fer balanç de la Reserva no havien aparegut; aquests documents es van recuperar durant els primers anys de la dècada dels 70 i n'és un bon exemple l'incunable *In Psalterium expositio*, de Flavi Magne Aureli Cassiodor, imprès a Basilea per Johannem de Amerbach el 1491.

Però la millor sorpresa ha estat el descobriment dels quatre documents que van aparèixer al final dels anys 80 dins d'una pila de llibres procedents de l'antiga golfa. Actualment ja catalogats, se n'ha descobert l'antiguitat. Es tracta de 4 incunables originàriament relligats junts, que han esdevingut unes de les millors peces de la Biblioteca, tots impresos a Lió al final del segle XV i molt rars: *Introductiones logicales*, de Jacques Lefèvre, imprès per G. Balsarin c. 1498; *Insolubilia. Obligationes*, de Tomàs Bricot, imprès per Edmondus David, l'any 1496; *Janua logicae et physicae*, de Symphorianus Champerius, imprès per G. Balsarin l'any 1498, i, per últim, *Conceptus et insolubilia*, de Petrus de Alliaco, imprès per Jean de Vingle c. 1500. La tasca d'identificació de l'incunable relligat en últim lloc es va dur a terme l'any 2001 entre la Biblioteca del Centre de Lectura, la Secció de Reserva de la Universitat de Barcelona i l'oficina del Gesamkatalog der Wiegendrucke, puix que es tracta d'una obra incompleta i molt poc coneguda. Després dels estudis pertinents, s'ha arribat a la conclusió que es tracta d'una edició raríssima de la qual només es coneix un altre exemplar que pertany al fons de la Biblioteca Vallicelliana, de Roma. El Centre de Lectura ha tingut, com sempre, una cura especial d'aquests documents que han estat restaurats i relligats per separat.

No podem deixar de citar la magnífica impressió veneciana de l'*Atlas* de Vicenzo Maria Coronelli, de 1691, que presideix les reunions al recambró de la Reserva i és centre de totes les mirades quan se'l dóna a conèixer. Procedent, junt amb altres exemplars, del fons de l' Escola del Treball de Reus, és una edició esplèndida, amb magnífics gravats calcogràfics que il·lustren les pàgines d'aquesta obra, font d'informació per a geògrafs i erudits.

Aquestes obres singulars de la nostra Biblioteca

tenen sens dubte un especial interès per a tots aquells que estimen les mostres antigues de l'art tipogràfic, que són orgull de la història de la cultura.

La sala

Com a contrast de la quietud de la Reserva, tenim el moviment de l'anomenada en argot bibliotecari "La Sala".

La Biblioteca del Centre de Lectura s'ha caracteritzat sempre per les nombroses consultes i la gran afluència de públic, especialment durant els mesos d'octubre a juny en què els escolars i els universitariss gaudeixen d'un espai silenciós i adequat per a desenvolupar les seves activitats acadèmiques. El nostre fons bibliogràfic i hemerogràfic és una eina bàsica per als usuaris i per a la gran quantitat d'investigadors que ens visiten i que han augmentat notablement després de la informatització del nostre fons, una renovació que el situa a l'abast d'un àmbit de consulta molt ampliat.

El préstec de llibres, un servei que sempre ha tingut molt bona acceptació, s'utilitza amb regularitat durant tot l'any i dóna al soci la possibilitat d'endur-se fins a tres llibres a casa, sempre que no siguin obres exhaurides o bé impreses abans de 1960, fons hemerogràfics, títols de la col·lecció local, obres de consulta, etc.

La relació humana que s'estableix entre els lectors i les bibliotecàries converteix la magnitud de la Sala de Lectura en l'espai recollit de la taula de treball de casa.

Hemeroteca

L'hemeroteca, com a part important de la biblioteca i conjuntament amb ella, ha crescut molt en aquests últims anys. A partir de l'any 1973 és separada com a secció independent dels llibres.

Fins aquest any, les revistes estaven intercalades amb els llibres, seguint naturalment la classificació decimal. Els diaris estaven ubicats en part al despatx de les bibliotecàries, la resta a les golfes i molts d'ells per enquadernar.

També el mateix any es comença la tasca d'enquadernació de revistes i diaris, juntament amb la seva catalogació i classificació.

En anys posteriors es procedeix a l'enquadernació de col·leccions senceres de diaris, com van ser l'*Avui*, *Diari de Tarragona*, El *Nou Diari*, *El Punt* i *El Correo Catalán* (col·lecció dels anys 1980 fins el seu acabament, el 1985). També es van enquadernar col·leccions com el diari *La Publicitat* de l'any 1911 fins a l'any 1939, *La Rambla*, de l'any 1931 fins a l'any 1936, *El Sol* de l'any 1927 fins a l'any 1935 (totes elles incompletes).

L'hemeroteca, en el seu afany de projecció, ha augmentat el seu patrimoni hemerogràfic amb adquisicions i donatius. Pel que fa a les adquisicions, cal esmentar la compra de les col·leccions en edició facsímil de la revista *D'Ací i D'Allà* i de la revista *Poesia* i, en edició original, de la revista *Lo Noy de la Mare* i la revista *Picarol*. És important l'adquisició de la col·lecció de tres revistes relligades juntes i editades a Barcelona entre els anys 1881-1882 i que són completes. La primera és la revista *El Tupé: político-satírico, ilustrado* i amb un almanac. La segona es *La Porra: semanario satírico ilustrado*, i la tercera *El Gallo: periódico humorístico ilustrado*, que són exemplars molt rars. Altres adquisicion importants són la col·lecció sencera del *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya* i la *Revista Popular*.

S'han fet unes últimes subscripcions a revistes com són : *Clarín*, de caràcter literari, *Archivos de la Filmoteca* i *Nickel Odeon* d'història del cinema en documentats números monogràfics, *Letras Libres*, d'opinió, *Clío*, de divulgació històrica, *Exemplaria*, de literatura comparada, etc...

Pel que fa als donatius, cal esmentar la important deixa de Josep M. de Casacuberta que compta amb un gran nombre de revistes, algunes d'elles que completen les nostres col·leccions, com per exemple la *Revista de Catalunya*. El donatiu de Josep M. Arnavat amb part de la revista *Goya*. El donatiu de Pere Cavallé, amb una important col·lecció de revistes de teatre. El donatiu Selva, que conté en la seva majoria revistes d'art. La revista *National Geographic*, donada per la Vda.Roig (la biblioteca es va subscriure a la revista per poder continuar la col·lecció), entre altres.

Actualment, amb la informatització dels catàlegs de la biblioteca, s'ha agilitzat molt la tasca de catalogació, així com la reconversió del catàleg manual al catàleg informatitzat. A hores d'ara, la tasca prioritària de l'hemeroteca és l'entrada al catàleg de les revistes locals, així com el buidat de la *Revista del Centre de Lectura*.

Catalogació

Una de les tasques en què la Biblioteca del Centre de Lectura inverteix més temps és en la catalogació i classificació dels documents. Qualsevol document que arriba a la biblioteca, ja sigui en format llibre, publicació periòdica o document no-llibre, segueix un procés que consisteix a donar entrada i analitzar els documents amb la finalitat que l'usuari pugui recuperar-los quan ho desitgi. La catalogació consisteix bàsicament a: 1) descriure un document per assegurar-ne la identificació, 2) decidir els punts d'accés pels quals creiem que l'usuari podrà recuperar el document i 3) proporcionar les dades que permetin la localització física dels documents dins el conjunt de la col·lecció.

La Biblioteca del Centre de Lectura s'ha caracteritzat sempre per les nombroses consultes i la gran afluència de públic, especialment durant els mesos d'octubre a juny en què els escolars i els universitaris gaudeixen d'un espai silenciós i adequat per a desenvolupar les seves activitats acadèmiques. El nostre fons bibliogràfic i hemerogràfic és una eina bàsica per als usuaris i per a la gran quantitat d'investigadors que ens visiten i que han augmentat notablement després de la informatització del nostre fons

La Biblioteca del Centre de Lectura al llarg de la seva història ha hagut d'anar adaptant-se a les normes catalogràfiques que han anat apareixent i modernitzant els seus recursos materials i humans per tal d'estar a l'alçada i ésser compatible tant amb biblioteques públiques com amb biblioteques universitàries. Així, de les fitxes manuscrites fetes durant els primers anys d'existència de la Biblioteca es va passar a les fitxes mecanografiades. L'últim pas ha estat la incorporació dels catàlegs manuals en una base de dades pròpia. Aquest, de fet, és el pas que s'està duent a terme actualment i consisteix a reconvertir totes les fitxes mecanografiades que seguien la norma ISBD (International Standard Bibliographic Description) en registres bibliogràfics informatitzats utilitzant el format CATMARC. Aquest format serveix per a representar i intercanviar dades bibliogràfiques en llenguatge màquina. El procés és lent i laboriós tot i comptar amb l'ajuda i el suport del CBUC (Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya) i el CCUC (Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya) gestionat pel mateix CBUC. Poder formar part del CCUC ha suposat un estalvi de temps i de recursos humans a l'hora de reconvertir els fons.

En aquest moment, a la Biblioteca del Centre de Lectura conviuen dos tipus de catàlegs: el catàleg manual amb uns 120.00 documents i el catàleg informatitzat amb uns 30.000 documents aproximadament, consultable per mitjà de l'adreça electrònica http://www.cbuc.es/clr. El criteri que se segueix per a reconvertir el fons és el següent: es dóna preferència a tots els documents que arriben a la biblioteca, ja sigui per compra, subscripció o intercanvi, i a aquells que són més consultats per part dels usuaris. A més, actualment, dues bibliotecàries estan reconvertint tota la col·lecció local, una reconversió que es preveu tenir enllestida abans de l'estiu vinent.

El pas del catàleg manual al catàleg informatitzat ha suposat una gran millora tant per a la mateixa biblioteca com per als seus usuaris. L'adquisició del programa VTLS ha suposat per a la Biblioteca del Centre de Lectura la incursió en el món de les noves tecnologies de la informació i la comunicació i, en general, en la nova societat de la informació.

La secció infantil

En qualsevol biblioteca amb un públic heterogeni, la secció infantil juga un paper molt destacat. La biblioteca infantil és bàsica per a desenvolupar l'interès per a la lectura i l'aprenentatge al públic més petit. La secció infantil de la Biblioteca del Centre de Lectura compta amb un fons d'uns 3.000 documents aproximadament, que es veu incrementat de manera considerable any rere any. El fons segueix una organització específica condicionada pel públic al qual va destinat. El fons per als usuaris més petits està assenyalat amb dos i/o un gomet blau, el que indica que són llibres adequats per a usuaris d'edats compreses entre els 0 i els 5 anys. Els llibres assenyalats amb un gomet vermell indiquen que són adequats per a usuaris d'entre els 5 i els 7 anys, els llibres assenyalats amb un gomet verd indiquen que són llibres apropiats per a usuaris amb edats compreses entre els 7 i els 10 anys i, per últim, els gomets grocs indiquen que els llibres són adequats per a usuaris d'entre 10 i 14 anys.

La secció infantil a la Biblioteca del Centre de Lectura compta amb un espai independent i separat de la totalitat de la col·lecció i de la biblioteca de manera que els nens no s'hagin de cenyir a les normes pròpies de conducta que se segueixen a les altres dependències de la biblioteca. El fet que la secció infantil sigui un espai cada vegada més visitat pels socis més menuts i que el seu fons segueixi un increment progressiu i constant fa que la Biblioteca hagi previst i plantejat una millor adequació i condicionament de l'espai destinat a aquests socis.